

अङ्गाङ्गिभावो यथा ।

“आकृष्टवेगविगलद्भुजगेन्द्रभोग-
निर्मोक्तपट्टपरिवेष्टनयाम्बुराशेः ।
मन्यव्यथाव्युपशमार्थमिवाशु यस्य
मन्दाकिनी चिरमवेष्टत पादमूले” ॥

अत्र निर्मोक्तपट्टापङ्कवेन मन्दाकिन्या आरोप इत्यपङ्कतिः ।
सा च मन्दाकिन्या वस्तुवृत्तेन यत्पादमूलवेष्टनं तच्चरणमूल-
वेष्टनमिति शेषमुत्थापयतीति तस्याङ्गं । शेषश्च पादमूलवेष्टनमेव ।
चरणमूलवेष्टनमित्यतिशयोक्तेरङ्गं, अतिशयोक्तिश्च “मन्यव्यथा-
व्युपशमार्थमिव” इत्युत्प्रेक्षाया अङ्गं । उत्प्रेक्षा चाम्बुराशिमन्दाकि-
न्योर्नायकनायिकाव्यवहारं गमयतीति समासोक्तेरङ्गं । यथा वा ।

“अनुरागवती सन्ध्या दिवसस्तत्पुरःसरः ।

अहो दैवगतिश्चित्रा तथापि न समागमः” ॥

अत्र समासोक्तिर्विशेषोक्तेरङ्गं । सन्देहसङ्करो यथा ।

“इदमाभाति गगने भिन्दानं सन्ततं तमः ।

अमन्दनयनानन्दकरं मण्डलमैन्दवं” ॥

अत्र किं मुखस्य चन्द्रतयाध्यवसानादतिशयोक्तिः, उत
इदमिति मुखं निर्दिश्य चन्द्रत्वारोपाद्रूपकं, अथ वा इदमिति
मुखस्य चन्द्रमण्डलस्य च द्वयोरपि प्रकृतयोरेकधर्माभिसम्ब-
न्धात्तुल्ययोगिता, आहोस्त्रिचन्द्रस्याप्रकृतत्वाद्दीपकं, किं वा
विशेषणसाम्यादप्रस्तुतस्य मुखस्य गम्यत्वात् समासोक्तिः, यद्वा
ऽप्रस्तुतचन्द्रवर्णनया प्रस्तुतस्य मुखस्यावगतिरित्यप्रस्तुतप्रशंसा,